

УДК 658.016.8

Нечаєва І.А.¹, Сосновський М.С.²

¹ доц. кафедри менеджменту НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-511сп НУ «Запорізька політехніка»

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ВІРОГІДНОСТ БАНКРУТСТВА

З безлічі використовуваних в вітчизняній практиці методик практично неможливо виділити ті з них, які надійно могли б прогнозувати стан банкрутства.

Більше того, методики розроблені навіть вітчизняними фахівцями, теж не надійні і можуть лише більш-менш нормально прогнозувати банкрутство тих компаній, на аналізі показників яких вони були розроблені [1].

Метою діагностики банкрутства є прогнозування кризових ситуацій які можливі за 1,5-2 роки до появи їх очевидних ознак та в подальшому до банкрутства [2].

Кризова діагностика господарюючих суб'єктів призначена створити основу для прийняття обґрунтованих і ефективних рішень в передкризовій, кризовій і після кризовій ситуаціях [3].

Практичні методи прогнозування банкрутства організацій, поширені за кордоном, зазвичай ділять на два напрямки: розрахунок індексу платоспроможності та використання системи формалізованих і неформалізованих критеріїв [4].

У світовій практиці існує безліч моделей прогнозування банкрутства (табл.1).

Таблиця 1 Основні моделі оцінки вірогідності банкрутства підприємства

Принцип класифікації	Моделі
1	2
Залежно від методики визначення оціночних показників:	1) коефіцієнтний підхід, який передбачає перелік коефіцієнтів, що визначають фінансовий стан підприємства (моделі з використанням фінансових коефіцієнтів: модель У. Бівера, модель І.О. Бланка); 2) індексний підхід, який передбачає розрахунок динамічних показників зміни стану об'єкта дослідження (моделі дискримінантного аналізу: модель Е.Альтмана, модель Спрінгейта, модель Конана і Гольдера, модель Ліса, модель Таффлера і Тішоу, універсальна дискримінаційна функція); 3) агрегатний підхід, який передбачає побудову балансових моделей оцінки фінансового стану (моделі з використання агрегованих показників: модель визначення ліквідності балансу, модель В.В. Ковальова).
Залежно від способу формування	1) бальний метод (Аргенті (А-рахунок), SWOT-аналіз);

узагальненого висновку щодо кризи і загрози банкрутства	2) графічний метод (модель трикутників, PAS модель); 3) матричні моделі ідентифікації (експертні методики, кластерний аналіз); 4) статистичні моделі діагностики банкрутства
Залежно від методу аналізу оціночних показників	1) динамічний аналіз (передбачає вивчення показників в динаміці); 2) порівняльний аналіз (передбачає порівняння фактичного значення показника з середньогалузевим); 3) еталонний аналіз (порівняння фактичного значення показника з еталонним або критичним значенням)

Порівняльна характеристика моделей визначення вірогідності настання банкрутства підприємства наведено в табл.2.

Таблиця 2 Переваги та недоліки основних моделей оцінки вірогідності банкрутства підприємства

Модель	Переваги	Недоліки
1	2	3
Модель Лиса	– простота розрахунку	– модель не пристосована до українських підприємств, вона розроблена для Англії; – модель створювалася з урахуванням західного розвитку
Модель Чессера	– модель дозволяє оцінити факт не погашення займу та інші умови	– кількість факторів у моделі обмежена; – модель створена для оцінки рейтингу позичальника
Модель Таффлера і Тісшоу	– простота розрахунку	– її можна застосовувати лише відносно підприємств, що котирують свої акції на фондових біржах
Універсальна дискримінантна функція	– широка критеріальна шкала оцінювання; – системний і комплексний	– високий ступінь складності ухвалення рішення в умовах багатокритеріальності завдання; – інформативний характер розрахованих показників; – у цілому модель можна

	підходи	застосовувати лише для підприємств США, Європи
Модель Фулмера	– широке охоплення показників; – вірогідність – 1 рік – 98%, 2 роки – 81%	– розроблена для застосування в банківській практиці; – модель була створена з урахуванням специфіки західних країн; – необхідна корекція на національну валюту
Модель Сайфуліна та Кадикова	– простота розрахунку	– модель не дозволяє оцінити причини потрапляння підприємства “в зону неплатоспроможності”; – нормативний зміст коефіцієнтів, що використовуються для рейтингової оцінки, не враховують галузевих особливостей підприємств; – залежність результатів оцінювання від досвіду і кваліфікації аналітика; – незбалансованість значень вагових коефіцієнтів; – прихильність до одного джерела інформації
Показник платоспроможності Конана і Гольдера	– модель дозволяє виявити стратегічні проблеми підприємства	– модель можна застосовувати лише відносно підприємств, що котирують свої акції на біржах; – не враховується багато факторів, що визначають фінансову стійкість
Двофакторна модель Альтмана	– простота розрахунку; – наявність лише 2-х факторів	– модель була створена для США, а в Україні інші темпи інфляції, інші цикли макро- та мікроекономіки, інші рівні продуктивності праці; – модель не забезпечує об’єктивної оцінки фінансового стану підприємства, а тому можливі значні відхилення прогнозу від реальності; її можна застосовувати лише відносно підприємств, що котирують свої акції на фондових

		біржах та пройшли лістинг; – модель не відображає таких сторін фінансового стану, як оборотність активів, рентабельність активів, темпи зміни виторгу від реалізації; – коефіцієнт поточної ліквідності, без аналізу його в контексті з показниками виторгу, обсягом дебіторської і кредиторської заборгованості, на практиці не відбиває реальної картини ліквідності підприємства.
Модель Спрінгейта	– точність $\geq$ 90%	– модель була створена для підприємств США і Канади; – коефіцієнти наведені в доларах; – модель створена для оцінювання кредитоспроможності підприємств.
П'ятифакторна модель Альтмана	– простота розрахунку; – наявність послідовності дослідження	– модель можна застосовувати лише відносно великих підприємств, що котирують свої акції на біржах; – нерозвиненість фондового ринку України, зокрема, вторинного фондового ринку; – відмінність українського бухгалтерського обліку від західних стандартів; - необхідність адаптації вагових коефіцієнтів та прогнозних значень; – не враховуються коливання курсів акцій
Модель Давидової-Белікова	– простота розрахунку – зрозумілість і обґрунтованість етапів розрахунку	– відсутнє врахування особливостей галузевої специфіки
Модель Міністерства фінансів України (2009 та 2012 років)	– визначає високу достовірність прогнозних значень моделей	– не існує тлумачення граничних значень моделі, тобто який фінансовий стан має підприємство при потраплянні в певний інтервал ймовірності банкрутства

	для окремих галузей	(спираючись на граничні значення, запропоновані в 2009 р.)
--	---------------------	--

В якості зразка вітчизняної моделі розглянемо модель О.О. Терещенка. Основними її перевагами є: зручність застосування; розроблена на використанні вітчизняних статистичних даних; враховується сучасна міжнародна практика; за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему критичних значень показників; враховує галузеві особливості [5, 6].

Отже, використання будь-якої моделі має враховувати специфіку оцінюваного об'єкта, виходячи з галузевих особливостей його функціонування, відмінностей підприємницької діяльності, що склалися в країні. Важливим є врахування тих передумов та факторів діяльності підприємств, на аналізі показників яких вони були розроблені відповідні моделі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Нечаєва І. А. Порівняльний аналіз моделей прогнозування банкрутства компаній за даними національної та міжнародної звітності. Вісник Одеського національного університету. Економіка. 2013. Т. 18, Вип. 2(1). С. 56-58.

URL: [http://nbuv.gov.ua/u/jrn/vonu_econ_2013_18_2\(1\)_15](http://nbuv.gov.ua/u/jrn/vonu_econ_2013_18_2(1)_15).

2. Кузьмич А.А. Моделі оцінки стану банкрутства підприємств. Національний університет Києво-Могилянська академія. Економіка 2020. URL:

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18875/Kuzmych_Modeli_otsinky_stanu_bankrutstva_pidpriemstv.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Нечаєва І. Особливості прийняття управлінських рішень, їх оцінка та оцінювання в умовах кризи. Економічний аналіз. Тернопіль. 2019. Том 29. №1. С. 156-163. DOI: <http://dx.doi.org/10.35774/econa2019.01.156>.

4. Методи прогнозування банкрутства: західний і вітчизняний досвід. URL: <https://buklib.net/books/28693/>

5. Гайдай А.А., Дячек С.М. Моделі прогнозування банкрутства підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/04/235.pdf>.

6. Хринук О.С., Бова В.А. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/46.pdf.